

Gergő Szentmiklósi

Debrecen en Nederland

Bozzay, Réka: *Intézménytörténeti kapcsolatok. Debrecen és Hollandia*. Debrecen: Tiszántúli Református Egyházkerület Közgyűjteményei, 2022.

Dr. Réka Bozzay, hoofddocent aan de Universiteit van Debrecen is een toegewijd onderzoeker van de Nederlands-Hongaarse betrekkingen. Haar boek ‘Intézménytörténeti kapcsolatok. Debrecen és Hollandia’ is een uitgebreide verzameling van haar eerdere onderzoeken. Het boek is in 2022 in Debrecen uitgegeven door Tiszántúli Református Egyházkerület Közgyűjteményei. De primaire doelstelling van het werk is het onderzoeken van de Universiteit van Debrecen en het Gereformeerd College van Debrecen en te vergelijken met Nederlandse onderwijsinstellingen en protestantse gemeenschappen.

De primaire bronnen van het boek zijn de documenten van de archieven van Debrecen, Sárospatak, Budapest en Nederland (Groningen, Utrecht, Arnhem en Deventer). Wat de secundaire bronnen betreft, is het belangrijk de publicaties van László Szögi en zijn onderzoeksteam en de boeken over de geschiedenis van de universiteit en het college te Debrecen te noemen. Het werk behandelt de betrekkingen tussen de stad Debrecen en Nederland in de periode tussen de 17de en de 20ste eeuw.

Het eerste hoofdstuk gaat over de Hongaarse studenten die in het begin van de vroegmoderne tijd naar Nederland gingen om te studeren. Het onderzoeken van dit verschijnsel is belangrijk omdat de latere Nederlands-Hongaarse betrekkingen voor een groot deel terug te voeren zijn op de studies van Hongaarse studenten in Nederland. De Hongaarse Calvinistische kerk had in de 17de eeuw behoefte aan hooggekwalificeerde dominees

maar theologiestudenten konden in Hongarije niet promoveren. Daarom stond de kerk de studenten toe om in West-Europa te studeren.¹ De studenten moesten aan strenge voorwaarden voldoen. Ze konden financiële steun krijgen maar ze waren verplicht na het afstuderen in Hongarije te werken, anders moesten ze de steun terugbetalen. De studenten uit Debrecen konden geld voor hun studiereizen krijgen van het stadsbestuur, het college of zelfs van particulieren.² De studenten studeerden vooral aan Duitse, Nederlandse, Engelse, Schotse en Zwitserse universiteiten. Hoewel de meeste Hongaarse studenten theologie studeerden, waren er ook enkelen die filosofie, geneeskunde of rechten studeerden.³ Hongaarse studenten reisden naar Nederland om te studeren maar het omgekeerde is niet bekend. Bozzay vergelijkt de studie van Hongaarse en Debrecense studenten in Nederland met trends aan andere West-Europese universiteiten.⁴

In het tweede hoofdstuk schrijft de auteur over de financiële ondersteuning van studies in Nederland. Dankzij Nederlandse ordes, scholen en particulieren werden voor Hongaren beurzen ingesteld. Hoewel het betaalde bedrag niet altijd de volledige kosten van het verblijf van de studenten dekte, was het een grote hulp. Bozzay analyseert in aparte stukken hoeveel Hongaren en hoeveel studenten uit Debrecen beurzen ontvingen. Daarnaast verduidelijkt ze wie deze studenten waren en hoeveel geld ze kregen aan de drie Nederlandse universiteiten. Deze drie zijn Utrecht, Groningen⁵ en Harderwijk.⁶ Leiden was ook een bestemming voor veel Hongaarse studenten, maar Bozzay schrijft hier niet uitgebreid over omdat ze eerder haar proefschrift aan dit onderwerp had gewijd.⁷ Er is een apart stuk over de nalatenschap van Anna Everwijn die na haar dood pas na lang procederen de studie van Hongaarse studenten kon financieren.⁸ Niet alleen de studenten werden door Nederlandse universiteiten gesteund maar ook het Gereformeerd College van Debrecen zelf. Hierover gaat het volgende deel van het werk. Nadat Maria Theresia in 1752 een verordening had uitgevaardigd dat leraren en dominees niet meer uit de stadskas mochten worden betaald, wende het College zich tot West-Europese universiteiten voor hulp. Wat de Nederlandse universiteiten betreft, vroeg het College eerst de Universiteit van Utrecht om hulp. De auteur laat in haar boek de correspondentie tussen de twee instellingen zien. Aan het einde van dit deel toont ze per jaar hoeveel geld Debrecen kreeg en waar het geld vandaan kwam. Het volgende stuk gaat over László Csernák. Hij was één van de weinige studenten uit Debrecen die niet naar Hongarije terugkeerde na zijn studie in Nederland. Omdat hij in Hongarije geen baan kreeg, werkte hij als professor aan het Athenaeum Illustre van Deventer. László Csernák vergat Debrecen echter niet. Hij liet 4000 gulden na aan het Gereformeerd College van Debrecen.⁹

Bozzay Réka

INTÉZMÉNY-
TÖRTÉNETI
KAPCSOLATOK

Debrecen és Hollandia

Tiszántúli
Református Egyházkerület
KÖZGYŰJTEMÉNYEI

In het derde hoofdstuk beschrijft Bozzay de 20e eeuwse Nederlands-Hongaarse betrekkingen. Aangezien het aantal Hongaarse studenten in deze eeuw in Nederland sterk afnam, is het onderzoek niet gericht op hun studies. In het interbellum ontstond er een behoefte aan een Nederlandse vakgroep aan de Universiteit van Debrecen. Hoewel de Nederlanders en de Hongaren aanvankelijk open leken te staan voor het idee, werd de vakgroep uiteindelijk om financiële redenen en vanwege de dood van Zsigmond Nagy, de beoogde hoogleraar, niet opgericht.¹⁰ Catharina Kuyper, de dochter van voormalige Nederlandse premier Abraham Kuyper, die bij de oprichting van de vakgroep probeerde te helpen, verdiepte de Nederlands-Hongaarse berekeningen ook op een andere manier. Zij was namelijk actief betrokken bij de kinderreddingsactie waardoor meer dan 25.000 noodlijdende Hongaarse kinderen tussen 1920 en 1926 een vakantie in Nederland konden doorbrengen. De auteur schreef ook over de verlening van eredocoraten in 1925 ter gelegenheid van de kinderreddingsactie, in 1929 ter herdenking van de Rijksdag van Spiers en in 1938 ter gelegenheid van het 400-jarig bestaan van het Gereformeerde College van Debrecen. Er zaten Nederlanders onder de laureaten. Hoewel de verdieping van de betrekkingen tussen de twee landen bij de toekenning van eretekens belangrijk waren, wijst Bozzay erop dat ook nationale politieke en kerkelijke overwegingen een rol konden spelen.¹¹

Het laatste deel van het derde hoofdstuk is getiteld 'Herinnering'. In de jaren dertig werden er in de aula van de Universiteit van Debrecen glas-inloodramen met afbeelding van gebouwen van vier universiteiten (Utrecht, Wittenberg, Genève en Zürich) geïnstalleerd. De ramen zijn een verwijzing naar de eeuwenoude traditie van interuniversitaire betrekkingen. Maar Bozzay wijst erop dat, net als bij de doctoraatsprijzen, de politiek (in dit geval de universitaire politiek) wellicht bij de beslissing een rol speelde.¹² Het volgende stuk gaat over het idee van een straat vernoemd naar koningin Wilhelmina in Debrecen. De Koningin der Nederlanden vierde in 1938 het 40-jarig regeringsjubileum. Ook de Hongaarse gouverneur Miklós Horthy begroette haar en het jubileum werd in Hongarije herdacht. Eén van de redenen hiervoor was dat de koningin de reddingsactie van Hongaarse kinderen in Nederland steunde en daarom behoorlijk populair was bij de Hongaren. Uiteindelijk werd in Debrecen geen straat naar koningin Wilhelmina vernoemd.¹³ In het laatste stuk onderzoekt Bozzay het leven en de herinnering van Mihály Sigray. Sigray was in de 18de eeuw student aan het Gereformeerd College van Debrecen maar hij werkte later als soldaat. Hij bereikte het hoogtepunt van zijn militaire carrière in Nederland, toen hij

door Willem IV tot ‘capitein bij het Corps hussaren van den Staat’ werd benoemd. Dankzij zijn familie werd een gedenkplaat geplaatst op het binnenplein van het Gereformeerd College van Debrecen en zijn herinnering werd zo in Debrecen bewaard.¹⁴

Ofschoon het boek van Réka Bozzay een grote tijdsperiode bestrijkt en de band tussen de onderwerpen op het eerste gezicht misschien niet vanzelfsprekend lijkt, brengen de betrekkingen tussen de Nederlandse en Hongaarse onderwijsinstellingen de hoofdstukken dichter bij elkaar. Ik beveel dit boek aan bij alle geïnteresseerden en onderzoekers die zich in Nederlands-Hongaarse betrekkingen willen verdiepen. ‘Intézménytörténeti kapcsolatok. Debrecen és Hollandia’ is online beschikbaar voor iedereen onder meer op de *academia.edu*-site van de auteur en op de website van Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára.

Noten

- ¹ Bozzay, ‘The Influence’, 81–100.
- ² Bozzay, ‘Der finanzielle Hintergrund’, 23–30.
- ³ Bozzay, ‘Magyar diákok hollandiai tanulmányai’, 23–35.
- ⁴ Bozzay, ‘Tanulási célú migráció’, 47–64.
- ⁵ Bozzay, ‘Magyar diákok’, 111–117, 131–139.
- ⁶ Bozzay, ‘A harderwijki egyetem’, 357–363.
- ⁷ Bozzay, ‘Magyarországi diákok leideni’, 89–111., Bozzay, *Die Peregrination*.
- ⁸ Bozzay, ‘Utrechti pénzforrások’, 39–52.
- ⁹ Bozzay, ‘Csernák László’, 150–161.
- ¹⁰ Bozzay, ‘Holland tanszék’, 61–71.
- ¹¹ Bozzay, ‘A gyermekmentő akció’, 123–135.; Bozzay, ‘De kinderactie’, 125–137.
- ¹² Bozzay, ‘Utrecht egyeteme’, 144–154.; Bozzay, ‘De universiteit van Utrecht’, 189–204.
- ¹³ Bozzay, ‘Vilma királynő utca’, 71–79.
- ¹⁴ Bozzay, ‘Bátori Sigray Mihály’, 135–152.

Bibliografie

Bozzay, R. 2006. ‘Der finanzielle Hintergrund der “peregrinatio academica” der ungarländischen Studenten an den niederländischen Universitäten.’ Den Hollander, A. & Monok, I., & Postma, F. (eds). *Studiosorum et librorum peregrinatio: Hungarian-Dutch cultural relations in the 17th and 18th Century*. Budapest, Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Országos Széchényi Könyvtár.

- Bozzay, R. 2009. *Die Peregrination ungarländischer Studenten an der Universität Leiden 1595–1796*. Budapest: ELTE Egyetemi Levéltár.
- Bozzay, R. 2010. 'Magyar diákok a groningeni bursában [Hongaarse studenten in de Groningse bursa].' Papp, I. & Angi, J. & Pallai, L. (eds). *Emlékkönyv ifj. Barta János 70. születésnapjára*. Debrecen: Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, 111–117, 137–139.
- Bozzay, R. 2010. 'Magyarországi diákok leideni peregrinációjának előzményei a 17-18. században [De voorgeschiedenis van de studie van Hongaarse studenten aan de Leidse universiteit].' Pusztai, G. & Bozzay, R. (eds). *Debrecentől Amszterdamig: Magyarország és Németalföld kapcsolata*. Debrecen: Debreceni Egyetem, 89–111.
- Bozzay, R. 2011. 'A harderwijki egyetem jelentősége a kora újkori magyar peregrináció történetében [Het belang van de Harderwijkse universiteit in de geschiedenis van de Hongaarse peregrinatio academica in de vroegmoderen tijd].' Imre, M. & Oláh, Sz. & Fazakas, G.T. & Száraz, O. (eds). *Eruditio, virtus et constantia: Tanulmányok a 70 éves Bitskey István tiszteletére*. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 357–363.
- Bozzay, R. 2014. 'The Influence of Dutch Universities on the Education of Seventeenth-Century Hungarian Intellectuals' Almási, G. & Brzeziński, S. & Horn, I. & Teszelszky, K. & Zarnóczki, Á. (eds). *A Divided Hungary in Europe: Exchanges, Networks and Representations, 1541-1699: Vol. 1.: Study Tours and Intellectual-Religious Relationships*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. 81–100.
- Bozzay, R. 2016. 'Holland tanszék alapításának kísérlete a két világháború között [Een poging om een vakgroep Nederlands te stichten in Debrecen in het interbellum].' *Gerundium: Egyetemtörténeti közlemények* 7.3–4: 61–71.
- Bozzay, R. 2016. 'Tanulási célú migráció. Debreceni diákok kora újkori peregrinációja nyugat-európai egyetemeken [Migratie voor studie. De peregrinatio academica van Debrecense studenten naar West-Europese universiteiten].' Papp K. & Kerepeszki, R. (eds). *Migránsok, menekültek, új hazát keresők*. Debrecen: Erdély-történeti Alapítvány, Debreceni Egyetem Történelmi Intézet.
- Bozzay, R. 2017. 'Magyar diákok hollandiai tanulmányai a kora újkorban [Studies van Hongaarse studenten in Nederland in de vroegmoderne tijd].' *Gerundium: Egyetemtörténeti Közlemények* 8.2: 23–35.

- Bozzay, R. 2017. 'De universiteit van Utrecht door een glas-in-loodraam.' *Acta Neerlandica: Bijdragen tot de Neerlandistiek Debrecen*. 14:189–204.
- Bozzay, R. 2017. 'Utrecht egyetem egy festett üvegablakon keresztül [De universiteit van Utrecht afgebeeld op een glas-in-loodraam].' Bárány A.P. & Fazakas, G. & Pusztai, G. & Takács, M. (eds). *Németalföld emlékei Magyarországon – magyar-holland kapcsolatok*. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 144–154.
- Bozzay, R. 2018. 'Utrechti pénzforrások: Anna Everwijn hagyatéka az egyetemen [Utrechtse financiële bronnen. Het nalatenschap van Anna Everwijn aan de universiteit].' Draskóczy, I. & Varga, J. & Zsidi, V. (eds). *Universitas – Historia: Tanulmányok a 70 éves Szögi László tiszteletére*. Budapest: Magyar Levéltárosok Egyesülete.
- Bozzay, R. 2020. 'A gyermekmentő akció debreceni díszdoktorai 1925-ben'. Aalders, M.J. & Pusztai, G. & Réthelyi, R. (eds). *A gyermekvonatok: Élő híd Magyarország, Hollandia és Belgium között az első világháború után*. Budapest: L'Harmattan. 123–135.
- Bozzay, R. 2020. 'Bátori Sigray Mihály élete és emlékezete [Het leven en de herinnering aan Mihály Bátori Sigray]'. Papp, K. & Bárány, A.P. & Kerepeszki, R. & Pallai, L. (eds). *Kultúra, művelődés, agrárium. Tanulmányok ifj. Barta János 80. születésnapjára*. Debrecen: Debreceni Egyetem Történelmi Intézet.
- Bozzay, R. 2020. 'De kinderactie en de verlenging van het eredoctoraat in Debrecen in 1925' Aalders, M.J. & Pusztai, G. & Réthelyi, R. (eds). *De Hongaarse kindertreinen: Een levende brug tussen Hongarije, Nederland en België na de Eerste Wereldoorlog*. Hilversum: Verloren. 125–137.
- Bozzay, R. 2020. 'Vilma királynő utca Debrecenben? A holland királynő emlékezete és egy meg nem valósult utcanévadás [Een Koningin Wilhelminastraat in Debrecen? De herinnering aan de Nederlandse koningin en een niet verwezenlijkte straatsnaam]'. *Debreceni Szemle* 1:71–79.
- Bozzay, R. 2021 'Csernák László (1740–1816), deventeri professzor és debreceni alapítványa [De stichting van László Csernák (1740–1816), een professor van Deventer voor Debrecen]'. *Gerundium: Egyetemtörténeti közlemények* 12.1-2: 150–161.